

EU agrár- és földbirtok-politika 4.

A Közös Agrárpolitika második pillére a vidékfejlesztés

Dr. Nagy , Frigyes

EU agrár- és földbirtok-politika 4. : A Közös Agrárpolitika második pillére a vidékfejlesztés

Dr. Nagy , Frigyes

Lektor : Dr. Balogh , Sándor

Ez a modul a TÁMOP - 4.1.2-08/1/A-2009-0027 „Tananyagfejlesztéssel a GEO-ért” projekt keretében készült. A projektet az Európai Unió és a Magyar Állam 44 706 488 Ft összegben támogatta.

v 1.0

Publication date 2010

Szerzői jog © 2010 Nyugat-magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kar

Kivonat

A mezőgazdaság a vidéki élet része, mely a mezőgazdasági termelésen kívül jelentős tevékenységet fejt ki az emberek életfeltételeinek fenntartásában. A társadalmi közösségek elemi érdeke, hogy a vidéki életformát ne hagyják elsorvadni, a vidékiek életszínvonalát ne engedjék leszakadni. Itt kerül kifejtésre a Nemzeti Fejlesztési Terv, Az Új Magyarország Fejlesztési Terv.

Jelen szellemi terméket a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény védi. Egészének vagy részeinek másolása, felhasználás kizárólag a szerző írásos engedélyével lehetséges.

Tartalom

4. A Közös Agrárpolitika második pillére a vidékfejlesztés	1
1. 4.1 Bevezetés	1
2. 4.2 . A vidékfejlesztés előtérbe kerülése	1
3. 4.3 . A támogatások intézményi háttere	3
4. 4.4 . A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT)	3
5. 4.5 . Új Magyarország Fejlesztési Terv	4
6. 4.6 . Fiatal gazdák induló támogatása	5
6.1. 4.6.1 A fiatal gazdák támogatásának célkitűzései:	5
6.2. 4.6.2 A támogatásra jogosult fiatal gazdával kapcsolatos előírások:	6
6.3. 4.6.3 Tevékenységi körök, melyek támogathatók:	6
6.4. 4.6.4 A támogatás formái, összege:	6
6.5. 4.6.5 A támogatás feltételei	6
6.6. 4.6.6 Tartalmi és formai követelmények, elbírálás:	7
6.7. 4.6.7 A támogatás felhasználásának és elszámolásának szabályai:	7
6.8. 4.6.8 A pályázatok megvalósításának ellenőrzése:	7
7. 4.7 Összefoglalás	7

4. fejezet - A Közös Agrárpolitika második pillére a vidékfejlesztés

1. 4.1 Bevezetés

Az Európai Unió számára fejlődése során egyre világosabbá vált, hogy a mezőgazdasági termelés nem kezelhető önmagában. A mezőgazdaság a vidéki élet része, mely a mezőgazdasági termelésen kívül jelentős tevékenységeket fejt ki az emberek életfeltételeinek fenntartásában. A társadalmi közösségek elemi érdeke, hogy a vidéki életformát ne hagyják elszorvadni, a vidékiek életszínvonalát ne engedjék leszakadni. Ennek megértetése az adófizetőkkel elemi követelmény, hogy legitím támogatása lehessen a vidék szolgáltatásainak, amely az élelmiszer előállításán túlmenően a természet és környezet megőrzésével pénzben nem kifejezhető értékű szolgáltatásokat nyújt.

A mezőgazdaság szabályozása ugyan Brüsszelből történik, a vidékfejlesztési programok nemzeti hatáskörben maradtak, persze szigorú uniós kontroll és beszabályozás mellett.

2. 4.2 . A vidékfejlesztés előtérbe kerülése

Az EU agrárpolitikája a kilencvenes évek óta jelentősen gazdagodott. Felismerve a vidéki életformák kiemelkedő jelentőségét a környezet védelmében, egyre kevésbé helyezi előtérbe a termelés támogatását, különösen annak indokolatlan növelését. Helyette a vidéken élők, a mezőgazdaságban dolgozók életfeltételeinek javítását tűzi ki célul, hogy a lakosság ne hagyja el a vidéki (rurális) térségeket, ne növelje a túlterhelt városok lakóinak számát, hanem vegyen részt a környezet védelmében, a táj megőrzésében.

„A jövőben a társadalom elvárásainak megfelelően a közös agrárpolitikának meg kell felelni a fenntarthatóság követelményeinek, beleértve a tájvédelmet, a természeti erőforrások és a biodiverzitás megőrzését, valamint az élelmiszer-biztonság kérdését. Az európai társadalom folyamatos urbanizációjával a vidéki térségek lakossága egyre inkább kisebbségbe kerül, tovább csökkentve politikai és választási befolyását. Ennek ellenére a vidéki társadalom felelőssége a földhasznosítás, az értékes természeti erőforrások (pl. víz, talaj és a biodiverzitás), valamint a vidéki kulturális örökség megőrzése. Az élelmiszer azonban nem csak árucikk, hanem annál jóval több. Az élelmiszerlánc így a gazdálkodók számára komoly kihívást jelent az európai fogyasztók meggyőzése élelmiszertermékeik minőségéről, biztonságáról és sokszínűségéről” (Popp-Molnár 2010)

A második pillér jelentősége növekvő tendenciát mutat, bár a KAP költségvetésének mindössze 20%-át teszi ki, és még a nemzeti társfinanszírozással együtt sem éri el a közvetlen kifizetések összegét. Az élelmiszer azonban nem csak árucikk, hanem annál jóval több. A

Az EU 2005-ben alkotott rendeletet a vidékfejlesztési tennivalókra. Ez keretet ad az egyes tagországoknak, hogy nemzeti vidékfejlesztési terveiket kidolgozzák. Az alábbi pénzügyi nagyságrendek az EU-ra méretezettek, iránymutatók csupán. Nem biztos a nemzeti tervben ugyanezek szerepelnek.

A vidékfejlesztés, egyes területek gazdasági felzárkóztatása azt jelenti, hogy fel kell számolni az egyes régiókban fellelhető különbségeket a lakosság életkörülményei, infrastrukturális kiszolgálása, jövedelemtermelő képessége, gazdasági potenciálja területén.

Egy régió gazdasági-társadalmi fejlettségének elemzésére egyenlőre még nem találtak jobb mutatót, mint az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) nagyságát. A magyar helyzetet vizsgálva tapasztalható, hogy az elmaradott régiók nem hogy felzárkóznának, de további leszakadásuk figyelhető meg. Ez már Római Szerződés szellemével is ellentétes. A vidékfejlesztés elsődleges célja és kötelessége ennek az áldatlan helyzetnek a felszámolása. Amennyiben ugyanis a leszakadás mélyül, és krónikussá válik, az egész nemzetgazdaság visszahúzó erejével találjuk szemben magunkat, melynek orvoslása egyre nehezebb feladat.

A vidékfejlesztés költségigényes folyamat. Pénzügyi forrása az államháztartás, de magára vállal belőle az önkormányzatok költségvetése, bizonyos elkülönített állami alapok, végül, de nem utolsósorban az EU támogatások. Az EU források esetében soha nem szabad elfeledni, hogy azok kétharmada az európai adófizetőkől, egyharmada a magyar adófizetőkől származik.

„Az államháztartásban vannak közvetlen és közvetett területfejlesztési források. Ezeket összegezve megállapítható, hogy a vidékfejlesztésre együttesen rendelkezésre álló direkt több mint 600 milliárd forint, míg a vidékfejlesztést közvetve szolgáló indirekt forrás meghaladja a 900 milliárd forintot. Tudatosabb területfejlesztési orientációval a vidék fejlettségének javítására sok-sok milliárd forint fordítható, s ezzel a területi kiegyenlítésben komoly előrelépés tehető. Ehhez azonban szemléletváltásra van szükség.” (Stark 2009.)

A vidékfejlesztési támogatások nem járnak automatikusan, mint a jövedelempótlók. Pályázat útján nyerhetők el, 25-30% önrésszel kell rendelkezni hozzájuk (kofinanszírozás), és szigorúan elszámoltatják a pályázót az elnyert összeg rendeltetésszerű felhasználásáról.

Az alábbi területeket kell kiemelten kezelni, és magyar viszonyokra adaptálni:

Fiatal gazdák induló támogatása. A 20-40 év közötti, első vállalkozásukat indító gazdák jogosultak, 55 ezer euro felső határig.

Idősebb gazdák korábbi nyugdíjazása. Azok az 55 év feletti gazdák és mezőgazdasági munkavállalók jogosultak, akik minimum tíz év gazdálkodás után véglegesen felhagynak a termeléssel. Ez a rendszer kidolgozás alatt áll. Magyarországon gondot okoz a nyugdíjalap alacsony volta, vagy hiánya.

Mezőgazdasági termelés korszerűsítése. Maximum 40%-os támogatást érhetnek el azok a gazdák, akik a Nemzeti Fejlesztési Tervben meghatározott fejlesztési célokat megvalósítják. 50%-os támogatásban részesülhetnek a Kedvezőtlen Adottságú Térségekben (KAT) gazdálkodók, és az átlagos körülmények között termelő fiatal gazdák. 60%-os támogatásra jogosultak a KAT fiatal gazdái. 75%-os támogatást kaphatnak, akik a csatlakozást követő négy éven belül megfelelnek a vizek nitrát-szennyeződés elleni előírásainak.

Félig önálló gazdálkodás. Öt éves időtartamig gazdaságonként 1500 euró fizethető maximálisan.

Termelői csoportok. 1 millió euró árbevétel alatt öt évre elosztva az árbevétel 5-5-4-3-2%-a fizethető. Ugyanez 1 millió euró felett 2,5-2,5-2-1,5-1 %.

Erdők gazdasági értékének növelése. Attól függően, hogy milyen minőségű (besorolású) erdőről van szó, a támogatás a költségek 40-60%-át érheti el.

Területek első erdősítése. Mezőgazdasági és nem mezőgazdasági területekre egyaránt vonatkozik. A létesítmény költségei mellett (70-80 %) külön lehetőség van a jövedelemkiesés (150-700 euró/ha felső határig) kompenzálására.

A közösségi jogszabályok betartása. Legfeljebb 10 ezer euró támogatást kaphatnak, akik a növényegészségügy, állategészségügy-állatvédelem és munkabiztonság előírásait maradéktalanul betartják.

Mezőgazdasági termelő részvétele élelmiszer-minőségi rendszerekben. Maximum 3 ezer euró adható, aki rendelkezésre áll a minőségvizsgálatok elvégzéséhez.

Hátrányos környezetben gazdálkodók támogatása, akik olyan helyen is vállalják a gazdálkodást, ahol erre más nem hajlandó. Ez első kifizetéstől számítva 5 évig kell a területen gazdálkodniuk.

Agrár környezetvédelmi kifizetések. A jövőben nagy szerepet fog játszani, de szigorodni is fognak a feltételek. A növénytermesztésben hektáronként 450-900 euró, az állattenyésztési programokban 200-500 euró nyújtott egységenként.

A Natura 2000 program az európai természetvédelmi területek hálózata, amely a jelentős élőhelyeket hosszú távon fenntartja. Az érintett védett területek speciális (korlátozott) gazdálkodást igényelnek, melyet 5 év vállalása esetén hektáronkénti 500 euróval, a további években 200 euróval honorál az EU. Ehhez jövedelempótló támogatás is pályázható hektáronként 40-200 euro értékben.

A második pilléres támogatások 2013-ra várható összege átlagosan hektáronként 203 euro. Az első pilléres támogatásokhoz hasonlóan itt is jelentős szóródás mutatható ki az egyes tagországok között, mely függ a felzárkóztatandó területektől, a pályázási készségtől, és még sok egyéb más tényezőtől. (Hollandia 35, Németország 67, Románia 90, Magyarország: 115, Ausztria: 160, Portugália 162, Szlovénia: 229)

A KAP várhatóan úgy fog változni, hogy a területalapú és egyéb közvetlen támogatásokat átcsoportosítják a vidékfejlesztés céljaira. A közvetlen kifizetéseket fokozatosan célszerű megszüntetni, vélik több északi országban.

3. 4.3 . A támogatások intézményi háttere

Magyarországon az intervenciós feladatokat és a támogatások kifizetését a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) végzi, mely 2003-ban jött létre. (Előzménye az 1998-ban létrehozott Agrárintervenciós Központ.) Nyolc központi igazgatóságból, és 19 megyei kirendeltségből áll.

A mezőgazdaság támogatása az EU költségvetés kifizetési oldalának legnagyobb tételét képező Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alapból származik. Ez az anyagi háttere a jövedelempótló támogatásoknak, intervenciós és egyéb piacszabályozó akcióknak, valamint a vidékfejlesztési pályázatokon elnyerhető pénzeknek. Ez az alap 2007-től két részre oszlik: az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapra (EMGA) a garancia részből és Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapra (EMVA) az orientációs részből. Az előbbi finanszírozza a jövedelempótló támogatásokat, az utóbbi a pályázatos kifizetéseket.

Az MVH működteti az Ügyfélregisztert, az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszert (IIER), valamint a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszert (MePAR). Az Ügyfélregiszter gondoskodik arról, hogy közösségi illetve nemzeti támogatást csak olyan gazda igényelhet, aki regisztrációs számmal rendelkezik. A Regisztrációs Hitelesítő Adatlapot a lakóhely szerinti MVH-ban kell intézni, függetlenül a tevékenység színhelyétől. Ezután állítják ki a gazda részére a regisztrációs igazolást.

A helyrajzi szám és a földhasználati nyilvántartás szerepét a MePAR vette át. A nyilvántartás alapja a mezőgazdasági parcella (tábla), és a fizikai blokk. A parcellán olyan egybefüggő terület értendő, amelyen a gazdálkodó egy adott növényt termel. A blokkok bizonyos egybefüggő területeket jelentenek, amelyeket a blokkterképeken lehet megnézni, és a táblákat beazonosítani. A Földmérési és Távérzékelési Intézet (FÖMI) ennek megsegítésére egy böngészőt tett fel az internetre, amely a hivatalokban is megtekinthető. A MePAR a földterülethez kötődő agrártámogatások egyedüli elfogadott rendszere az EU-ban. A MePAR rendszert 2006-ra felújították. Az agrár-környezetvédelmi támogatások még a 2000 évben készült változat alapján működnek.

Az IIER megköveteli, hogy a támogatásra bejelentett parcellák hektárjai két tizedesjegy pontosságúak legyenek. Ismerve a magyar földnyilvántartás jelenlegi helyzetét, ez nem volt könnyű feladat. Ugyanakkor rendkívül fontos, mert az ellenőrzések által feltárt szabálytalanságok (parcella átfedés, ugyanazon parcella két helyen szereplése) nem számítanak bocsánatos bűnnek az EU-ban.

Itt említendő meg a TakarNet nevű Földhivatali Információs Rendszer, mely teljes körű képet nyújt a földnyilvántartás intézményi rendszeréről és a földhivatali szolgáltatásokról.

2008-tól a kormány áttekinthetőbbé és egyszerűbbé kívánja tenni a szabályozást. Ennek megfelelően készül el a Zöld Könyv, mely elsősorban a gazdálkodókat, vállalkozókat sújtó bürokráciát teszi elviselhetőbbé. Társadalmi vita is lehetővé válik a végleges kiadás előtt, mely az érintettek tapasztalatait is magában foglalja. Tovább egyszerűsítik a gazdálkodási naplót is.

Gyakran elhangzó panasz, hogy a hivatalok sokszor többet követelnek a magyar gazdától, mint amit az EU előír. Semmi nem indokolja, hogy a továbbiakban ne az EU minimumkövetelményeit tartsuk be. A magyar földművelésügyi miniszter úgy nyilatkozott, hogy a magyar termelők védelmére nagyobb gondot kell fordítani, mivel a versenytársak állat és növényvédelmi előírásai kevésbé szigorúak, és így versenyelőnyvel rendelkeznek. Ez ellentétes az egyenlő esélyek elvével.

Az EU 2005-ben döntést hozott az adminisztratív terhek csökkentéséről és az intézkedések egyszerűsítéséről. Ebben szorosan együtt kíván működni a tagországokkal, melyeknek még szélesebb körű bevonását tartja indokoltnak a törvényhozási és döntési folyamatokba.

2012-re előirányozták az adminisztratív terhek 25 %-kal való csökkentését. Ehhez az elektronikus technikák átfogóbb alkalmazására is szükség lesz.

4. 4.4 . A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT)

A Nemzeti Vidékfejlesztési Terven belül Magyarország az Agrár vidékfejlesztési Operatív Programon keresztül jutott a támogatásokhoz. A csatlakozás óta ezekből a forrásokból több mint 100 milliárd forint beruházási támogatást használt fel a magyar mezőgazdaság. Az agrár-környezetgazdálkodási jövedelempótló támogatás különösen sikeres, mezőgazdasági területünk harmada szerepel ebben a programban. 2009 végéig évente 44 milliárd forint a tervezett kifizetendő összeg. A mezőgazdasági területek erdősítése programban 10-15 ezer hektár erdő telepítésének teremődik meg a pénzügyi alapja. Öt évig kapnak támogatást azok, akik valamely termékpálya mentén szövetkeznek piaci céljaik megvalósítása érdekében.

A kedvezőtlen adottságú területekre (KAT) meghirdetett programok kevesebb érdeklődést váltottak ki. Így ezen, a félig önálló gazdaságok támogatásán, valamint a korai nyugdíjazás támogatási rendszerén módosítások várhatók. 2009-től már ezek lesznek érvényben.

A Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH), mely a magyar kifizető ügynökség, a belépés évében (májustól) 24,7 milliárd forintot fizetett ki a gazdáknak. Ez mellett az év első felében még működött a magyar támogatási rendszer. 2005-ben az intervenciók támogatásokkal együtt a gazdák már 436,8 milliárd forinthez jutottak. Ebből 290,7 milliárd volt a vissza nem térítendő támogatások összege.

A NVT keretében kiírt pályázatokra jellemző, hogy a támogatást csak azután kapják meg a nyertesek, ha az előírt kötelezettségek bizonyos részét teljesítették (utófinanszírozás). A vállalkozók többségében hiányzik az induló tőke is, amely sokszor lehetetlenné teszi a pályázatot. Ennek áthidalására különféle banki konstrukciók állnak rendelkezésre. Sokszor kifogásolják, hogy ennek működése nehézkes.

5. 4.5 . Új Magyarország Fejlesztési Terv

2007 májusában írták alá a németországi Hofban az Új Magyarországi Fejlesztési Tervet. Danuta Hübner regionális fejlesztési biztos kézjegye megadta a lehetőséget mintegy 8 ezer milliárd forint elköltésére a következő hét évben.

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv (előző neve II. Nemzeti Fejlesztési Terv) nem más, mint az AVOP és a NVT összevont folytatása. Átfogó társadalmi vitája 2006 negyedik negyedévében zajlott. (Megtalálható a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség honlapján.) A nyolcezer milliárd forint EU és magyar pénzforráshoz operatív programokat kell mellékelni, melyek a kiemelt szakterületek, köztük a mezőgazdaság és vidékfejlesztés stratégiáját és a pénzek konkrét felhasználását tartalmazzák.

Ficsor Ádám akkori szakállamtitkár közlése szerint 2013-ig ötmilliárd euro, azaz mintegy 1300 milliárd forint fejlesztési forrás áll az agrárium rendelkezésére. Ebből az összegből 3,8 milliárd euro közösségi pénz, 1,2 milliárd pedig nemzeti kiegészítés. A vállalkozói önerőt 4 milliárd euróra becsülve összesen 9 milliárd euro, azaz 2300 milliárd forintnyi fejlesztés valósulhat meg. A vidékfejlesztési támogatásokból mintegy 50 ezer gazdaság részesülhet.

A fejlesztések az alábbi tengelyek szerint alakulnak:

1. tengely: a termelési technológiák korszerűsítése, a struktúra megújítása. Az összes forrás 48%-a szolgálja ezt a célt.
2. tengely: a környezetbarát termelés kiemelt támogatása, a tájfenntartás ösztönzése. Erre a források 35%-a fordítható.
- 3.-4. tengely: a vidéken élők számára munkahelyek teremtése, életminőségük javítása, jövedelemhez jutásuk szélesítése. Ebben a LEADER program játszik fontos szerepet, melynek lényege a helyi kezdeményezések felkarolása és finanszírozása. Erre 18%-ot szán a program. Itt szerepel a Nemzeti Diverzifikációs program, ezen belül a mezőgazdasági üzemek korszerűsítése, valamint a mezőgazdasági termékek értéknövelésének támogatása. Ez utóbbi a feldolgozó tevékenységre vonatkozik. Az UMVP 57/2009 (VIII.26.) közleménye fentieket teljes részletességgel tartalmazza.

A magyar gazdálkodók és vállalkozók mintegy hatvan jogcímen pályázhatnak. Ez fálvanként 8-10 olyan beruházást tesz lehetővé, melyek munkahelyeket teremtenek, és növelik a helyi vállalkozói kedvet.

Kiemelt fejlesztési cél a kis és középvállalkozások támogatása, a kutatás és gazdaság igényeinek összehangolása, a modern ipari technológiák elterjesztése, a vállalkozásbarát környezet kialakítása. A

közlekedés területén a vasút korszerűsítés és a gyorsforgalmú úthálózat bővítése, a folyami hajózás fejlesztése, az elővárosi vasútvonalak összekapcsolása a tömegközlekedéssel.

A kultúra területén a képzés és gazdaság igényeinek összehangolása, az oktatás valamennyi szinten történő korszerűsítése.

Az egészségügy ésszerűsítése és pénzügyi hátterének megteremtése, a gyermekszegénység csökkentése és a cigányság felzárkóztatása.

Különös figyelem fordul a környezet védelmére és az energiagazdálkodásra, a területfejlesztésre.

A nyolcezer milliárd forinton belül 1200-1250 milliárd forint jut mezőgazdasági és vidékfejlesztési célokra (a földalapú, jövedelempótló támogatásokon kívül). Ebből a környezetkímélő gazdálkodásra 30-37%, a vidéki kisvállalkozások modernizálására 10-14% jut.

Az FVM elsősorban azokat a pályázatokat hirdeti meg, amelyekre a pénzek gyorsabban kifizethetők, és amelyeket ténylegesen el is tudnak költeni. (A 2204-2006-os ciklusban jelentős összegek ragadtak benn, amelyek átcsoportosítása sok vitát váltott ki.) A gépberuházások élvezhetnek előnyt, illetve környezetvédelemhez kapcsolható talajminőség javító tevékenységek. Egyidejűleg folytatni kell az áthúzóó öt éves szerződési kötelezettségek teljesítését. Új környezetgazdálkodási pályázatok valószínűleg csak 2009-től indulnak.

Az ágazatok között kiemelt szerepet kap az állattenyésztés, a zöldség-gyümölcsstermesztés, és a bioenergia előállítás.

Szakértők szerint a Program hatása a magyar mezőgazdaságra a 70-es, 80-as években végbement fejlesztési hullámhoz lesz hasonlítható. Természetesen a pénzek okszerű felhasználása ehhez nélkülözhetetlen. Esély van tehát felzárkózni a világ élvonalához.

6. 4.6 . Fiatal gazdák induló támogatása

Kiemelten foglalkozunk a fiatal gazdák támogatásával, hisz elsősorban rájuk vár a magyar mezőgazdaság helyzetbe hozása.

A 20-40 év közötti fiatal gazdák, akik első esetben kezdenek agrárvállalkozásba, fejlesztéseikhez vissza nem térítendő támogatást, hiteleikhez kamattámogatást kaphatnak. Ez nem csupán azokra vonatkozik, akik saját földön gazdálkodnak, hanem azokra is, akik a területet bérlik, vagy idős gazdától veszik át. A zökkenőmentes generációváltáshoz ugyanis motivációk kellene, melyeket gazdaságilag is meg kell alapozni.

Fontos előírás, hogy a fiatal gazda kellő szakképzettséggel rendelkezzen, és legyen mezőgazdasági gyakorlata. Ez azt is jelenti, hogy folyamatosan tovább kell magát képeznie, nyitottnak kell lennie a szaktanácsadás felé, és azon kell fáradoznia, hogy a legfrissebb információk birtokában legyen. Ez elsősorban önmaga érdeke.

Magyarország EU tagsága jelentős pénzügyi forrásokat biztosít a fiatal gazdák számára, melyek a kezdeti adminisztratív nehézségek után egyre inkább hozzáférhetőek. Az Agrár Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP) keretében 2006-ig 187 fiatal gazda jutott támogatáshoz. Ebből 102 pályázatot induló gazdaságra, 24-et pedig idős családtagtól való gazdaság átvételére adtak be. A pályázók több mint fele 25-30 év közötti gazdálkodó, közülük 20 nő. Rájuk keresztül gyarapodnak azok a tapasztalatok is, amelyek révén a siker reményével lehet a jövőben pályázatokat benyújtani. Ehhez az kell, hogy a fiatal gazdák ne legyenek elszigeteltek, vegyenek részt rendezvényeken, ismerjék meg egymást, cseréljék ki tapasztalataikat, használják ki a szervezett képzés lehetőségeit. Az utóbbi években nőtt a támogatottak száma. Ehhez a rendszerhez szervesen kapcsolódik az idősebb gazdák korábbi nyugdíjba vonulásának támogatása.

Az AVOP irányító hatósága 2006 januárjában hirdette meg a fiatal gazdák induló támogatását „A vidék és a mezőgazdaság fejlesztéséért” részprogram keretében. A pályázati kiírás a 14/2004 (VIII. 13.)-as, több minisztérium együttes rendeletének 8.§ 2. pontján alapul.

6.1. 4.6.1 A fiatal gazdák támogatásának célkitűzései:

Bátorítani azokat a fiatalokat, nőket és férfiakat egyaránt, akik vonzalmat éreznek a mezőgazdasági élethivatás és a vidéki életforma iránt.

Javítani az előregedő gazdálkodók és vidéken élők korösszetételén.

Meglévő munkahelyek megőrzése egyidejűleg új munkahelyek teremtése.

Hatékony, versenyképes gazdaságok létrehozása

A korábbi nyugdíjazás intézményéhez kapcsolódva lehetővé tenni, és elősegíteni, hogy a termelést abbahagyó idős gazdák birtokukat átadhassák a fiatalabb korosztálynak.

6.2. 4.6.2 A támogatásra jogosult fiatal gazdával kapcsolatos előírások:

Fontos, hogy a gazdasági vállalkozásban kezdő legyen, ez legyen az első gazdasága, vállalkozása. Pályázatot nyújthat be agrártevékenység végzésére jogosult (mezőgazdasági főtevékenységre érvényes vállalkozói igazolvánnyal rendelkezik), 20-40 év közötti életkorú regisztrált fiatal, aki mezőgazdasági termék előállítását végez és ötéves kötelezettséget vállal e tevékenység folytatására. Ez egyaránt lehet növénytermesztés, állattenyésztés, vagy vegyes gazdálkodás. (TEÁOR 01.1-01.3)

Középfokú, de legalább szakmunkás szintű mezőgazdasági képzettség szükséges, és legalább egyéves szakmai gyakorlat.

6.3. 4.6.3 Tevékenységi körök, melyek támogathatók:

1. A termelés elindítására, a további termelési feltételek kialakítására, valamint a termelő tevékenység finanszírozására egyszeri tőkejuttatás vehető igénybe. Ebbe nem tartozik bele lakás vásárlása, kialakítása, valamint személy vagy tehergépkocsi beszerzése. Ugyancsak kizárt az üzemanyag, lízingdíj, illetve képzés költségeinek fedezése.

2. Az egy évet meghaladó futamidejű hitelek után kamattámogatás vehető igénybe. Ezek a hitelek az alábbi célokra használhatók fel: létesítmények (istállók, egyéb mezőgazdasági épületek, tanyák) vásárlása, felújítása, korszerűsítése. Földvásárlás (nem érheti el a fejlesztés összes költségeinek 10%-át). Időskorú, vagy korai nyugdíjazott személy gazdaságának átvétele, felújítása.

6.4. 4.6.4 A támogatás formái, összege:

A támogatás egyszeri tőkejuttatásból, illetve éven túli lejáratú hiteleknél kamattámogatásból áll, melyet a vállaltak hiánytalan teljesítése esetén nem kell visszafizetni. A teljesítést szigorúan ellenőrzik, és a pénzt vissza is térítetik, ha a gazda nem, vagy csak részben teljesíti vállalását.

A fejlesztési támogatás összege (egyszeri tőkejuttatás) az elfogadható költségek 100%-a is lehet, felső határa 55 ezer Euro (mintegy 15 millió forint, 270 forintos árfolyamon) Ennek 75%-át az EU, 25%-át a magyar költségvetés fedezi. Az esetlegesen felvett hitelek kamattámogatásának tőkésített értéke nem haladhatja meg az egyszeri tőkejuttatás összegét, futamideje a nyolc évet.

Fontos kitétel, hogy az egyszeri tőkejuttatás 6 375 ezer forintos felső határa

7 650 ezer forintra emelhető, ha a fiatal gazda legalább három éven át tanácsadói szolgáltatást vesz igénybe.

6.5. 4.6.5 A támogatás feltételei

A támogatáshoz a pályázatot folyamatosan lehet a gazdálkodás helye szerint illetékes MVH-hoz benyújtani, magyar nyelven és postai úton.

A gazdaság öt éven keresztül meg kell hogy feleljen az életképes gazdaság, továbbá a környezetvédelem, állathigiénia és állatvédelem előírásainak.

Az életképes gazdaság meghatározásáról a pályázat 1. melléklete szól.

A fiatal gazdának rendelkeznie kell a művelendő területtel, vagy vállalnia kell, hogy a pályázat elfogadását követő három hónapon belül a művelésre bejelentett földterület rendelkezésére áll.

A gazdálkodást egyéni vállalkozóként öt évig, főfoglalkozásban, a gazdaság vezetőjeként folytatja, egyidejűleg a társadalombiztosítás közterheit fizeti.

Az EU nem kívánja növelni a termelést. Ezért a fiatal gazdának vállalnia kell, mi szerint nem fejleszti olyan mértékben a gazdaságát, hogy az előírt kvóták túllépése forduljon elő.

6.6. 4.6.6 Tartalmi és formai követelmények, elbírálás:

A pályázatnak tartalmaznia kell a pályázati felhívásnak megfelelő kérelmet, a szükséges engedélyeket és nyilatkozatokat. Ehhez kitöltési útmutató áll rendelkezésre, mely a pályázati csomagban megtalálható.

A pályázatban röviden ismertetni kell a fiatal gazda szakmai múltját, a tervezett vállalkozás leírását. Tanácsos részletesen kitérni a környezet és állatvédelmi feltételek ismertetésére is. A gazdaság életképességének elérése, valamint a fejlesztés eredményeként megvalósuló tevékenység termelési és üzleti tevékenységére, jövedelmezőségére.

Az elbírálás pályázati felhívásban szereplő pontrendszer segítségével történik, melynek kimeneteléről a pályázó 15 napon belül értesítést kap. Ezután 30 napon belül meg kell kötni a szerződést.

Mivel a fiatal gazdák által elnyert pályázatok is utófinanszírozottak, gyakran nem áll rendelkezésre az induláshoz szükséges tőke. A támogatási kérelemhez ilyenkor hitelkérelmet kell benyújtani, illetve faktorálást is lehet kérni. A kettő közti különbség technikai és jogi természetű. Az ismertebb hitelügyletektől a faktorálás annyiban tér el, hogy a bank megvásárolja az ügyféltől a későbbi járandóságot, és azt számára a faktorálás költségeit levonva előre kifizeti. A faktorálás és hitelezés költségei hasonlóak, mindig a konkrét banki ajánlat és az adott helyzet alapján célszerű választani. Mivel a bankok kockázatvállalása nem teljes körű, általában a támogatási összeg 60-90%-áig adnak hitelt. Az utóbbi időben a bankok nagyobb rugalmassága figyelhető meg.

6.7. 4.6.7 A támogatás felhasználásának és elszámolásának szabályai:

A támogatás szigorúan csak a pályázatban rögzített célok megvalósítására használható fel.

A fejlesztést megkezdésétől számítva 34 hónapon belül meg kell valósítani.

Ha valaki előleget vesz igénybe, az nem haladhatja meg a 25%-ot, ingatlan vásárlás esetén a 15%-ot.

A gazdálkodónak bankszámlával kell rendelkeznie, mivel a kifizetéseket a Magyar Államkincstár forintban teljesíti.

A kamattámogatás negyedévente igényelhető banki igazolás alapján az MVH-tól.

A támogatások elszámolásának rendje a pályázati kiírás szerint történik. Ezek módosítására, átütemezésére szerződésmódosítást kell kezdeményeznie a fiatal gazdának.

6.8. 4.6.8 A pályázatok megvalósításának ellenőrzése:

A fiatal gazdának kötelezettséget kell vállalnia arra, hogy nincs szándékában a támogatás jogtalan igénybevétele. Ebben az esetben ugyanis a támogatás visszafizetésének kötelezettsége állhat fenn.

A szabályszerű teljesítést az MVH helyszíni ellenőrzéseken vizsgálja. Egyéb hatóságok is jogosultak az ellenőrzésre, így az Állami Számvevőszék, a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal, a Magyar Államkincstár, valamint az Unió illetékes intézményei.

Az ellenőrzés lehet előzetes, melyben a feltételek meglétét vizsgálják, lehet a folyamat közben, amikor a beruházások állását és szabályszerűségét nézik. A gazdasági életképességet elérő év után még öt évig lehet számítani vizsgálatokra. Ezek ellen az ellenőrzések ellen nincs mit tenni. Tudomásul kell venni, hogy az Unió szigorúan számon kéri az adófizetők pénzének szabályos felhasználását.

7. 4.7 Összefoglalás

A Közös Agrárpolitika egyre inkább a vidékfejlesztés irányába fordul. Felismerték, hogy a mezőgazdaság sokkal több, mint élelmiszertermelés. Jelentősége abban is áll, hogy fenntartja és megőrzi az egészséges környezetet és a természet egyensúlyát, tehát pénzben nem kifejezhető értékeket hoz létre. Ezt a társadalomnak el kell ismernie, és anyagi támogatásban kell részesítenie.

A vidékfejlesztés támogatásának intézményi háttere Magyarországon az elmúlt években jött létre, és tüzött ki célokat a Nemzeti Vidékfejlesztési Tervben, illetve az Új Magyarország Fejlesztési Tervben.

A vidék rehabilitációjának fontos része a gazdák fiatalítása. Ezért kiemelten indokolt foglalkozni a fiatal gazdák kiemelt támogatásával.

A vidékfejlesztési támogatások nem járnak automatikusan, pályázni kell értük, önrészt kell biztosítani, és a támogatás felhasználásával el kell számolni.

Ellenőrző kérdések:

1. A mezőgazdaság és vidék a Közös Agrárpolitikában
2. A nem piaci szolgáltatások szerepe és társadalmi-gazdasági jelentősége
3. A Nemzeti Fejlesztési Terv
4. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv
5. A fiatal gazdák támogatása

Irodalomjegyzék

Agrár és Vidékfejlesztési Támogatások MVH Kiadvány, 2006

Novák, L.: *Vidékfejlesztés 2007-2013 Agro Napló 2005/11-12. szám*

Popp, J. - Molnár, A.: *Közös agrárpolitika 2013 után: kihívások és lehetséges válaszok. Gazdálkodás 2010/1, Budapest.*

Vajda, L.: *A magyar kormányzati politika változó környezetben XIX. Élelmiszer-és Agrárgazdasági Világforum Budapesten Európai Minőségügyi Szervezet kiadványa, 2010*

Stark, A.: *A vidékfejlesztés forrásai 2008-2010 között Párbeszéd a vidékért. 2009/3*